

# Svenskans beskrivning 1-29<sup>1</sup>

*Fred Karlsson*

(Cecilia Falk, Andreas Nord and Rune Palm, eds. *Svenskans beskrivning 30. Förhandlingar vid Trettionde sammankomsten för svenskans beskrivning*". Norstedts förlag, Stockholm 2010, 37-59.)

## Språkvetenskapens tidigaste konferensserier

Fram till 1800-talets början hade det vid universiteten funnits språkinriktade professorer, speciellt i latinsk värtalighet och Bibelns språk samt någon enstaka i moderna språk, som en professur i franska i Uppsala från 1637 (den första professuren i moderna språk i Norden). Huvudsakligen sysslade dessa professorer med språkundervisning till fromma för blivande präster och övriga statstjänstemän.

Kring 1820 hade den historiska språkforskningen gjort epokgörande landvinningar tack vara Jones, Rask, Grimm, Bopp och andra pionjärer. Dessa var dock inte heltidsanställda språkforskare eller professorer i den moderna bemärkelsen. Professionaliseringen tilltog och forskarkyrket uppstod. Kring 1830 hade det humboldtska universitetssystemet redan institutionaliserats i Tyskland. Den historiska språkvetenskapens resultat väckte uppmärksamhet och tiotals forskningsinriktade språkprofessorer inrättades vid de tyska universiteten.

Denna första generation av professionella språkforskare insåg fort vikten av snabbt kunskapsutbyte, diskussion och kollegial kritik: språkvetenskapens infrastruktur började uppstå. Vid sidan av materialinsamling relaterad till forskningsresor började konferenserna spela en viktig roll.

Den äldsta mötesserien jag känner till är Deutscher Philologentag, som ordnades första gången i Darmstadt 1845. Det 37 tyska filologmötet var i Berlin 2005. Den europeiska insikten om språksläktingar borta i Indien samt dechiffreringen av hieroglyferna ledde till att orientalistiken snabbt kom i rampljuset. Orientalistkongressen Congrès International des Orientalistes

---

<sup>1</sup> Mitt föredrag vid 30:e sammankomsten för svenskans beskrivning hade rubriken "29 möten och 57 cm av svenskans beskrivning". Jag tackar Saara Haapamäki för värdefull hjälp vid materialinsamling och bakgrundsanalys. Bengt Sigurds synpunkter på manuskriptet var tacknämliga – han var en av organisatörerna för Andra sammankomsten för att dryfta frågor rörande svenskans beskrivning år 1964 och upphovsman till mötesserien Grammatik i fokus 1987. Stig Eliasson, Pia Forssell, Britt-Louise Gunnarsson och Mats Thelander har också bidragit med värdefull information.

ordnades första gången i Paris 1873. På 1980-talet ändrades konferensens namn till International Conference for Asian and North African Studies (ICANAS). Det 37 mötet arrangerades i Moskva 2004. Mötesrekordet innehas av Annual Meeting of the Linguistic Society of America, som med början år 1925 hunnit fram till det 83 mötet år 2009.

Inom allmän lingvistik ordnades International Congress of Linguists första gången i Haag 1928, med den 18 kongressen i Seoul 2008.

## Nordiska filologmötet och andra tidiga nordiska möten

Också i Norden lanserades tidigt initiativ. Nordiska filologmötet, sammankom första gången 1876 i Uppsala. Sedan följde möten i Kristiania 1881, Stockholm 1886, Köpenhamn 1892, Kristiania 1898, Uppsala 1902, Lund 1932, Köpenhamn 1935 samt (det nionde och sista Nordiska filologmötet) i Helsingfors och Åbo 1950.

Denna mötesserie var på många sätt imponerande, upprepade gånger med mer än 200 deltagare över gränserna för enskilda språk och med omsorgsfullt editerade mötesvolymerna från alla möten utom det sista.

Om lott med filologmötena förekom under de långa pauserna också några andra nordiska språkkonferenser. I Göteborg föranstaltades 1912 Svenska filolog- och historikermötet, och 1922 ordnade Svenska Litteratursällskapet i Finland ett liknande möte. I Köpenhamn arrangerades år 1946 Det første Nordistmøde. En enstöring blev också Det nordiske språkmøtet i Oslo 1954. Bestående långt in på 1960-talet blev Nordiska sommarakademien, grundad år 1949 med Paul Diderichsen som en av de främsta tillskyndarna. Sommarakademien var det första samnordiska forumet där den s.k. nyare lingvistikens rön och teorier började diskuteras på bestående basis.<sup>2</sup>

—

## Uppkomsten av Svenskans beskrivning

I förordet till förhandlingarna från SB-18 i Uppsala i oktober 1990 (Thelander et al. 1991) uppges, att Forskningsnämnden för modern svenska ”i snart 30 år haft ansvar för att raden av sammankomster inte bryts”. Detta är första gången Forskningsnämnden nämns som övergripande organisatör. Det förefaller som om Forskningsnämndens roll vid Svenskans beskrivning skulle ha uppstått under den senare hälften av 1960-talet, kanske vid den fjärde sammankomsten år 1967 eller vid den femte år 1969.<sup>3</sup>

---

<sup>2</sup> Redan vid Det første Nordistmødet 1946 diskuterades dock relationerna mellan traditionell historisk nordistik och strukturalism på basen av ett inledningsanförande av Diderichsen (1950).

<sup>3</sup> Mats Thelander meddelade vänligen följande 19.12.2008: “När jag tittar i min gamla pärm med påskriften "Forskningsnämnden för modern svenska" finner jag som äldsta dokument ett

Vid Femtonde sammankomsten för svenskans beskrivning i Göteborg år 1985 gav Bengt Loman (1985) en översikt över de fjorton första mötena. Här refererar jag kort några av Lomans centrala tankar.

Svenskans beskrivning kom till år 1963 dels eftersom det länge funnits ett behov av aktivare internationell orientering, dels på grund av att intresset för det levande nuspråket ökat och inte vunnit genklang inom det traditionella ljudhistoriskt-dialektologisk-filologiska paradigmet.<sup>4</sup> Isoleringen mellan institutionerna upplevdes starkt negativt av den yngre generationen.

Kring år 1950 hade några licentiander och doktorander vid dåvarande Stockholms högskola bildat ett eget privatseminarium kallat Språkcirkeln (se härom Sigurd 2001:227) för studium och tillämpning av strukturella metoder á la Leonard Bloomfield, Zellig S. Harris, Eugene Nida och Kenneth Pike. Claes-Christian Elerts roll var viktig, likaså Bengt Lomans. Elert hade återkommit efter ett par år som svensklektor vid Georgetown University i Washington DC, där han träffat flera av den nordamerikanska strukturalismens stora namn som George Trager, Archibald Hill och Paul Garvin. Men början var svår för det som Loman kallade "den lilla illegala forskningsgruppen":

Rörelsen kämpade i motvind. Ord som strukturell och fonem betraktades i traditionella kretsar som onödiga påhitt. (Loman 1985:45)

Det var inte rent teoretiska eller filosofiska problem som lockade den lilla Stockholmsgruppen, utan det var den praktiska tillämpningen av deskriptiva

---

ärvt sammanträdesprotokoll med nämnden från 27 april 1969. Närvarande vid sammanträdet var Gösta Holm (ordf), Sture Allén, Karl-Hampus Dahlstedt, Bengt Loman (sekr), Carl Ivar Ståhle och Gun Widmark, och som adjungerade Sigurd Fries, Sven Öhman samt Benny Brodda, Lars Cleve och Bengt Nordberg. I § 6 diskuteras "symposiernas innehåll och uppläggning" och i § 7 "symposiehandlingarnas publicering". Rimligtvis handlar det om Svenskans beskrivning. Men sannolikt fanns nämnden tidigare ... Bengt Nordberg ... var med åtminstone 1969 och han sätter nämndens instiftande i samband med en händelse 1966. Detta år startade Riksbankens jubileumsfond, och en delegation med representanter för ämnet nordiska språk vid olika universitet i Sverige uppvaktade i februari fonden i Riksdagshuset i Stockholm (Dahlstedt skildrar kortfattat tilldragelsen i *Nysvenska studier* 59/60, 1980). Syftet tycks ha varit att hos den nybildade fonden plantera intresse för ett antal olika projekt inom det gemensamma forskningsprogrammet "Svenska språket i nutidens samhälle". Bengt Nordberg trodde att Forskningsnämnden i första hand tillkom för att samordna detta forskningsprogram men förmodligen i samma veva tog på sig uppgiften att också hålla i konferensserien Svenskans beskrivning. Om det här stämmer betyder det att Forskningsnämnden knappast i någon mer formell mening kan ha varit inkopplad på de tre första sammankomsterna för svenskans beskrivning (1963–1965); helt enkelt därför att den ännu inte hade inrättats. Med tanke på personalunionen mellan deltagarna i Svenskans beskrivning 1-3 och de blivande ledamöterna i Forskningsnämnden var däremot steget inte särskilt onaturligt. Här hade man en informell och kanske väl sluten symposieserie å ena sidan och ett nytt samarbetsorgan för forskningsprojekt med nusvensk inriktning å den andra; varför inte knyta ihop dem?"

<sup>4</sup> Jfr. också Josefson (1978), Josephson (1989), Sigurd (2001) och Haapamäki (i tryck).

metoder på ett konkret språkmaterial. Talspråk och prosodi var speciellt viktiga som testbädd för de deskriptiva metoderna. Det dåtida diskussionsklimatet beskriver Loman med följande anekdot:

Man ville ha ett möte där man slapp offra tid på att bemöta invändningar från sofister som försäkrade dels att det där var fel, dels att det var just så man alltid gjort. Som Bertil Malmberg en gång sa: om di [sic] åtminstone kunde nöja sig med ett av argumenten. (ibid.:46-47)

Den första konferensens något vidlyftiga namn var Sammankomst för att dryfta frågor rörande svenskans beskrivning. Namnets upphovsman var Carl Ivar Ståhle, ”som med detta förslag avslutade ett skämtsamt eftersnack om hur man borde undvika ordet symposium för att inte i onödan utmana puristerna” (ibid.:49).

Den första sammankomsten ordnades i Stockholm i Svenska språknämndens lokaler den 8-9 juni 1963. Organisatörerna var Institutionen för nordiska språk och Institutionen för allmän och tillämpad språkvetenskap (allmänna avdelningen) vid Stockholms universitet. Nio deltagare kom från Stockholm, en från Uppsala och tre från Lund. Deltagarna var, uppräknade i den ordning de förekommer i konferensvolymen, John Lotz (primus motor bland organisatörerna, t.f. professor i allmän och tillämpad språkvetenskap vid Stockholms universitet detta läsår), Gunnar Fant, Björn Lindblom, Sven Öhman, Eva Gårding, Hans Karlgren, Göran Hammarström, Gösta Holm, Claes-Christian Elert, Bengt Loman, Carl Ivar Ståhle och Sten Malmström.

Det starka inslaget av fonetiker frapperar och det syntes också i ämnena för föredragen: akustisk analys av svenskt tal, koartikulation, talhastighet, nedteckning av talspråk, talspråkssyntax, morfofonematiska växlingar i svenskan, räkneordens morfosyntax, adjektivkombinationer, sats och bisats. Också den strukturalistiska referensramen är påtaglig. Den ämnesmässiga kontrasten jämfört med tidigare filolog- och andra möten var uppenbar.

Från den första sammankomsten kom en anspråkslöst duplicerad 93-sidig mötesvolym ut år 1964, redigerad av Claes-Christian Elert med titeln i Ståhles anda och en aning pleonastisk vad beträffar mötesnumreringen: *Förhandlingar vid sammankomst för att dryfta frågor rörande svenskans beskrivning I. Första sammankomsten, Stockholm 1963*. I volymen publicerades 13 av 18 hållna föredrag.

Den här volymen återgav (för första och sista gången) också diskussionsreplikerna, på basen av Sven Mossige-Norheims stenografiska referat. Så här föll replikerna t.ex. då Sven Öhman och Hans Karlgren diskuterade tekniken för att undersöka pauser i tal:

Öhman: Jag har undersökt pauser i tal en del. Jag är säker på att en elektroingenjör kan göra en liten låda som kan mäta längden på varje paus.

Karlgren: På det kan jag svara, att vi på fonetiska institutionen i Uppsala har gjort en sådan låda. Den ger inte svar på detta. Hur man än justerar in den

kritiska nivån för dess känslighet ger den ändå inte det vi subjektivt kallar paus.

Öhman: Man kanske får lov att sätta in ett filter.

Karlgren: Visa mig ett filter som analyserar syntax.

Redan 10 månader efter SB-1 sammankom i april 1964 SB-2 i Lund, med Bengt Loman och Bengt Sigurd som sammankallare. Här om meddelar Sigurd (p.c. 7.12. 2008) bland annat följande:

1964 var fortfarande något av ett underjordiskt möte. Det började kaotiskt med att vissa som tidigare inte alls visat intresse för modern lingvistik klagade över att de inte fått inbjudan – mötet hade visst fått ett alltför litet anslag av forskningsrådet.

Pionjärmötet hade blivit en tradition i vardande.

## Konferensplatser och –tider

Tabell 1 återger mötesplatserna och –tiderna genom åren. (Konferensnamnet förkortas ibland till SB-1 etc.)

Tabell 1. Konferensplatser och –tider.

Nr	Stad	Datum		Nr	Stad	Datum
1	Stockholm	8-9.6.1963		16	Linköping	22-23.10.1987
2	Lund	11.4.1964		17	Åbo	18-19.3.1989
3	Göteborg	23-24.10.1965		18	Uppsala	25-26.10.1990
4	Uppsala	7-8.10.1967		19	Stockholm	2-3.4.1992
5	Stockholm	26-27.4.1969		20	Umeå	2-3.12.1993
6	Umeå	2-3.10.1970		21	Helsingfors	11-12.5.1995
7	Åbo	7-8.4.1972		22	Lund	18-19.10.1996
8	Lund	20-21.4.1974		23	Göteborg	15-16.5.1998
9	Göteborg	?-?.10. 1975		24	Linköping	22-23.10.1999
10	Uppsala	22-23.4.1977		25	Åbo	11-12.5.2001
11	Stockholm	27-28.10.1978		26	Uppsala	25-26.10.2002
12	Umeå	18-19.4.1980		27	Växjö	14-15.5.2004
13	Helsingfors	9-11.10.1981		28	Örebro	14-15.10.2005
14	Lund	21-22.10.1983		29	Vasa	4-5.5.2007
15	Göteborg	11-12.10.1985				

Konferenserna har hållits fyra gånger var i Göteborg, Lund, Stockholm och Uppsala, tre gånger var i Umeå och Åbo, två gånger var i Helsingfors och Linköping samt en gång var i Vasa, Växjö och Örebro. De gamla universiteten i Uppsala och Helsingfors var långsamma med att komma igång med den s.k. moderna lingvistik, Uppsala var arrangör för första

gången först vid SB-4 år 1967 och Helsingfors för första gången först vid SB-13 år 1981 (jfr. Hovdhaugen et al. 2000:566 och Haapamäki, i tryck).<sup>5</sup>

Territoriella landvinningar har gjorts under de senaste åren genom att SB-27, -28 och -29 ordnats i respektive Växjö, Örebro och Vasa. Nordistik undervisas också vid de finskspråkiga universiteten i Joensuu, Jyväskylä, Tammerfors och Uleåborg, men där har SB inte ännu anordnats.

Mellan SB-1 och SB-2 var det bara 10 månader, annars har intervallet hållit sig mellan 17 och 24 månader med 18 månader som median. Fem gånger har det gått fulla två år mellan två på varandra följande konferenser, men det är mera än 20 år sedan detta senast inträffade. Sedan SB-21 i Helsingfors i maj 1995 har det blivit kutym att SB hålls alternerande i maj och i september följande år, dvs. med ett månadsintervall på turvis 17 eller 19 månader.

Med undantag av SB-2 år 1964 har mötet alltid räckt två dagar.

## Konferensens namn

Namnet har varierat förvånansvärt mycket under årens lopp (tabell 2).

Tabell 2. Konferensens namn.

Namn	Årtal
Sammankomst för att dryfta frågor rörande svenskans beskrivning	1963
Andra ... femte sammankomsten för att dryfta frågor rörande svenskans beskrivning	1964–1969
Sammankomst för att dryfta frågor rörande svenskans beskrivning 6	1970
Sjunde sammankomsten för svenskans beskrivning	1972
Sammankomst för att dryfta frågor rörande svenskans beskrivning 8	1974
Nionde sammankomsten för svenskans beskrivning	1975
Tionde sammankomsten för att dryfta frågor rörande svenskans beskrivning	1977
Sammankomst för att dryfta frågor rörande svenskans beskrivning 11, 12	1978, 1980
Trettonde sammankomsten för att dryfta frågor rörande svenskans beskrivning	1981
Fjortonde sammankomsten för svenskans beskrivning	1983
Femtonde ... Tjugonionde sammankomsten för svenskans beskrivning	1985–2007

De fem första sammankomsterna lystrade till samma namn. Vid SB-6 i Umeå 1970 introducerades siffran '6' som konferensnummer i stället för ordningstalet, som dock återinfördes redan vid SB-7 i Åbo 1972. Kutymen växlade ända till SB-13 år 1981. Från och med detta årtal användes konsekvent det bokstaverade ordningstalet – ända till den trettionde

<sup>5</sup> På samma sätt tog Helsingfors universitet rundlig tid på sig att ffg ordna de finländska nationella språkvetenskapsdagarna. Premiären var det femte mötet år 1977 (Karlsson 2004).

sammankomsten i Stockholm hösten 2008, som återinförde siffran: 30:e sammankomsten för svenskans beskrivning.

Också annan variation kan ses. År 1972 förenklades namnet till Sjunde sammankomsten för svenskans beskrivning, men 1974 återupptogs det gamla namnet. 1975 förenklades det igen, 1977 återgick man till det ursprungliga, som stod sig till SB-13 år 1981. Från och med SB-14 år 1983 har det kortare namnet använts.

Konsekvensen av denna brokighet är att det inte finns ett allmänt vedertaget officiellt konferensnamn. I folkmun är det förstås Svenskans beskrivning som gäller.

## Deltagare och föredrag

Deltagarantalet har inte rapporterats systematiskt i konferensvolymerna. Uppgifter om detta saknas för tolv möten.<sup>6</sup> SB-1 hade tretton deltagare, SB-3 30, SB-7 111, SB-12 120, SB-15 160. Härefter har antalet varierat mellan 150 och 200, med undantag bara för SB-29 i Vasa 2007 med 120 deltagare. Fyra gånger rapporteras 200 deltagare, två gånger i Uppsala samt en gång var i Göteborg och Helsingfors.

Antalet muntligen hålla föredrag (inklusive plenarföredrag) vid de första 29 mötena är 866. Av dessa har 736 (85%) publicerats i konferensvolymerna.<sup>7</sup> 59 föredrag (8%) har hållits av flera än en talare, bara fem föredrag (0,7%) av flera än två talare. Nordistisk språkforskning är med andra ord individualforskning. Antalet olika talare är sammanlagt 435, vilket ger en fingervisning om storleken på yrkesgruppen 'forskare i svenska språket'. Man kan anta att nästan alla sådana någon gång uppträtt på Svenskans beskrivning.

Tabell 3 uppftar namnen och antalet föredrag som de flitigaste talarna bidragit med. Gränsen har jag satt vid minst fyra föredrag.

---

<sup>6</sup> Också i andra avseenden är dokumentationen ofta bristfällig, t.ex. vad beträffar deltagare, programmets uppbyggnad samt titlar på föredrag som inte publicerats. Det förefaller som om akribin förslappats under decennierna kring millennieskiftet. Den utvecklingen fick sin början i slutet på 1960-talet, när anspråkslöst duplicerade institutionsserier började publiceras. Likaså har det visat sig omöjligt att hitta bildmaterial från Svenskans beskrivning. – Detta står i kontrast till den exakthet, med vilken händelserna under de nio nordiska filologmötena dokumenterades från 1876 till 1950.

<sup>7</sup> Titlarna på de 736 publicerade föredragen är tillgängliga i form av en Excelfil via min hemsida: [www.ling.helsinki.fi/~fkarlss/SBpapers.xls](http://www.ling.helsinki.fi/~fkarlss/SBpapers.xls).

Tabell 3. De flitigaste föredragshållarna.

9 Lars Melin	5 Mikko Kuronen	4 Jens Allwood
8 Åke Viberg	5 Karin Aijmer	4 Jan Anward
7 Ulla Melander Marttala	5 Kari Leinonen	4 Irma Sorvali
7 Ulf Teleman	5 Jan Lindström	4 Hans Götzsche
7 Sture Allén	5 Jan Einarsson	4 Gunnel Källgren
7 Lars-Gunnar Andersson	5 Hans Karlgren	4 Görel Bergman-Claeson
7 Håkan Åbrink	5 Hanna Lehti-Eklund	4 Eva Östlund-Stjärnegårdh
7 Christer Platzack	5 Eva Gårding	4 Elsie Wijk-Andersson
7 Benny Brodda	5 Erik Andersson	4 Ebba Lindberg
6 Ulla Ekvall	5 Britt-Louise Gunnarsson	4 Catrin Norrby
6 Kristina Nikula	5 Björn Melander	4 Bosse Thorén
6 Kerstin Norén	4 Ulla-Britt Kotsinas	4 Bo Ralph
6 Judith-Ann Chrystal	4 Sven-Göran Malmgren	4 Björn Hammarberg
6 Gunilla Byrman	4 Sirpa Koiranen	4 Bengt Loman
6 Gösta Bruce	4 Olle Engstrand	4 Anne-Marie Londen
6 Claes-Christian Elert	4 Mirja Saari	
5 Per Linell	4 Lena Ekberg	

Tabell 4 visar att mera än hälften (261, 60%) av föredragshållarna uppträtt en enda gång vid Svenskans beskrivning.

Tabell 4. Antalet föredrag per föredragshållare

föredrag	föredragshållare
1	261
2	80
3	45
4	22
5	12
6	7
7	6
8	1
9	1
	summa 435

Ett drygt hundratal språkforskare har uppträtt tre eller flera gånger vid Svenskans beskrivning. Detta antyder att de aktiva skråmedlemmarnas antal är 100-200.

Intrycket blir att 'troheten' mot Svenskans beskrivning inte är speciellt stark bland nordister. Den viktigaste funktionen för Svenskans beskrivning är som forum för unga nordister.

Detta kan jämföras med situationen i Finland. I min analys (Karlsson 2004) av motsvarande institution i Finland, de första trettio mötena av *Kielitieteen päivät* (Språkvetenskapsdagarna, med början 1972, arrangeras 36 gången år 2009), kom det fram att en lingvist deltagit med föredrag 28 gånger, en 21 gånger, en 18 gånger och sju ton lingvister tio gånger eller

flera. Liksom vid Svenskans beskrivning utgörs majoriteten av forskare i modersmålet (= finska) eller allmänna lingvistik.

Kielitieteen päivät är mer inrotad i Finland än Svenskans beskrivning är i Sverige. Detta syns i antalet föredrag, som på 2000-talet vid Kielitieteen päivät hela tiden överstigit 100 per möte, i det totala antalet föredrag (c. 1600 mot 866) och det totala antalet olika talare (c. 770 mot 435).<sup>8</sup> En skillnad mellan Kielitieteen päivät och Svenskans beskrivning är dock, att den förra konferensserien har en starkare allmänlingvistisk prägel (de tre flitigaste talarna är allmänlingvister) och ibland förekommer det också föredrag relaterade till andra språk än finskan.

Under de fjorton första SB-sammankomsterna höll 140 olika föredragshållare 236 publicerade föredrag. Under de följande femton sammankomsterna växte både antalet talare och antalet publicerade föredrag med cirka 200 %, till respektive 435 och 736. Denna ökning avspeglar dels en tillväxt i antalet nordister, dels en intensifiering av de vetenskapliga kontakterna.

Av de 736 föredragen har sex hållits på engelska, tre på danska och ett på norska, resten (726; 98,6%) på svenska.

## Förhandlingarna (mötesvolymerna)

De första fyra volymerna var enkla stencilerade rapporter. Den första tryckta volymen är SB-5 från år 1969. SB-7 publicerades som nummer 23 i *Folkmålsstudier* år 1973. SB-9 och SB-10 publicerades som respektive *Nysvenska studier* 55-56 och *Nysvenska studier* 57 1975–1976 och 1977.

Vid SB-17 i Åbo 1989 beslöt Forskningsnämnden för modern svenska att förhandlingarna från och med SB-18 skulle ges ut under mera ordnade former och i en serie med standardiserat yttre. Avtal härom träffades med Lund University Press, som (med ett undantag, SB-25 i Åbo) från och med SB-18 gett ut förhandlingarna.

Ovan konstaterades, att namnskicket för konferensserien varierat. I tabell 5 förtecknas titlarna på förhandlingarna (mötesvolymerna), betydande variation kan ses.

---

<sup>8</sup> Cirkatalen för Kielitieteen päivät är uppskattningar för 29 möten eftersom statistiken i Karlsson (2004) omfattar 30 möten medan föreliggande artikel omfattar 29 SB-möten.

Tabell 5. Titlarna på mötesvolymerna.

Förhandlingar vid sammankomst för att dryfta frågor rörande svenskans beskrivning I. Första sammankomsten
Förhandlingar vid sammankomst för att dryfta frågor rörande svenskans beskrivning II. Andra sammankomsten
Förhandlingar vid sammankomst för att dryfta frågor rörande svenskans beskrivning III, IV
Svenskans beskrivning 5, 6. Förhandlingar vid sammankomst för att dryfta frågor rörande svenskans beskrivning 5, 6
Förhandlingar vid Sjunde sammankomsten för svenskans beskrivning
Svenskans beskrivning 8. Förhandlingar vid sammankomst för att dryfta frågor rörande svenskans beskrivning 8
Förhandlingar vid nionde sammankomsten för svenskans beskrivning
Svenskans beskrivning 10. Förhandlingar vid tionde sammankomsten för att dryfta frågor rörande svenskans beskrivning
Svenskan i modern belysning. Fem översikter från Tionde sammankomsten för svenskans beskrivning
Svenskans beskrivning 11. Förhandlingar vid sammankomst för att dryfta frågor rörande svenskans beskrivning 11
Svenskans beskrivning 12. Förhandlingar vid Sammankomst för att dryfta frågor rörande svenskans beskrivning 12
Förhandlingar vid trettonde sammankomsten för att dryfta frågor rörande svenskans beskrivning
Svenskans beskrivning 14
Svenskans beskrivning 15. Förhandlingar vid Sammankomst för att dryfta frågor rörande svenskans beskrivning
Svenskans beskrivning 16. Förhandlingar vid sammankomst för att dryfta frågor rörande svenskans beskrivning
Svenskans beskrivning 17. Förhandlingar vid Sjuttonde sammankomsten för att dryfta frågor rörande svenskans beskrivning
Svenskans beskrivning 18. Förhandlingar vid Artonde sammankomsten för svenskans beskrivning

Från och med SB-18 har namnet varit *Svenskans beskrivning 18. Förhandlingar vid Artonde sammankomsten för svenskans beskrivning*. Före detta har variationen varit stor: undertitel såsom *Första sammankomsten* förekom två gånger, *sammankomst* har stavats med litet eller stort s, likaså sammankomstens ordningstal med liten eller stor bokstav, huvudtiteln *Svenskans beskrivning* introducerades vid SB-5 men har ibland bortlämnats, *att dryfta frågor rörande* bortlämnades första gången vid SB-7 men systematiskt från och med SB-18, vid SB-14 användes bara huvudrubriken *Svenskans beskrivning 14*.

## Teman och praktiska innovationer

Med 'praktiska innovationer' avses här unika drag eller förändringar i konferensens eller konferensvolymens struktur, och med 'tema' de fokusområden som ibland formulerats.

Tabell 6. Teman och praktiska innovationer

Nr	År	Tema	Innovationer
1	1963		diskussionsreferat
5	1969		ffg tryckta förhandlingar
7	1972		sektioner ffg
10	1977		plenarföredrag ffg
12	1980	Svenskan i Sverige och svenskan i Finland	tema ffg
13	1981	Svenska språkets historia efter 1950	
16	1987	Svenska språket i bruk	
18	1990	Svenska på alla plan	konferensnamnet fixeras, posters, sammandrag på engelska
21	1995	Språk i kontakt	
22	1996	Svenska i skolan	
23	1998	Språket och massmedierna	
24	1999	Svenska Akademiens Grammatik	elektronisk publikation
25	2001	Svensk-finsk språkkontakt genom tiderna	
26	2002	Svenskan i ett mångspråkigt Sverige	
27	2004	Svenska – lokalt och globalt	
28	2005	Svenska i utbildning	
29	2007	Språken i språket	

Som redan noterats fördes för första och enda gången diskussionsreferat vid SB-1. Vid SB-7 i Åbo år 1972 hade deltagarantalet redan vuxit över 100 och nu infördes sektioner med parallella föredrag (sådana förekom redan på 1800-talet vid de Nordiska filologmötena). År 1977 kom plenarföredragen (som likaså har gamla hävder). Vid SB-12 år 1980 förekom för första gången ett förhandsdefinierat tema, Svenskan i Sverige och svenskan i Finland, men varken då eller senare har arrangörerna strikt krävt att alla plenar- eller sektionsföredrag skall ansluta sig till temat.

SB-18 1990 markerade den definitiva mognadspunkten för Svenskans beskrivning, eftersom konferensens och konferensvolymens namn fixerades av Forskningsnämnden för modern svenska. Dessutom förekom det för första gången en posterutställning samt engelskspråkiga sammandrag i konferensvolymen. Från och med SB-26 har sådana dock inte publicerats. Den enda elektroniska publiceringen av förhandlingarna är från SB-24 i Linköping 1999.

Efter 1980 har det blivit vanligare med ett tema, från och med SB-21 år 1995 undantagslöst. Givet att utgångspunkten för Svenskans beskrivning var det sena strukturalistiska genombrottet inom svensk nordistik och då speciellt grammatikbeskrivning, fonetik och fonologi, är det överraskande att det valda temat bara en gång varit grammatikrelaterat, år 1999, då fokus var på den nyutkomna *Svenska Akademiens grammatik*. De flesta teman har berört språkanvändning, variation och flerspråkighet, ofta i relation till utbildning eller medier. Denna tendens till instrumentalisering av disciplinen har sin bakgrund i allmänna tendenser i det sena 1900-talets lingvistiska utveckling.

## Innehållslig utveckling

Den intressantaste frågan gäller innehållslig utveckling vid Svenskans beskrivning. När har viktiga teoretiska eller deskriptiva innovationer manifesterat sig första gången? Hur varaktiga har de blivit? Vilka är trenderna? Nuläget?

Bengt Lomans (1985) analys av de första fjorton sammankomsterna är på många sätt belysande. Som pionjär och en av dem som startade mötesserien hade han en utomordentlig överblick. I vad som följer skall jag på lämpliga ställen bygga på Lomans analys.

Som redan nämndes har jag infört de 736 publicerade föredragen i en databas. En approximation av tyngdpunkterna vid Svenskans beskrivning får man genom en enkel kvantitativ analys av de vanligaste ordfamiljerna<sup>9</sup> är i föredragens titlar (tabell 7).

Tabell 7. De vanligaste ordfamiljerna i föredragstitlarna vid SB-1 – SB-29.

275 svenska	31 elev	15 prosodi	13 semantik	9 metod
64 tal	29 finlandssvenska	15 sats	12 betydelse	8 översätta
61 text	28 syntax	14 andraspråk	12 invandrare	7 genre
46 ord	21 grammatik	14 mening	11 fonologi	7 fonetik
39 samtal	19 barn	13 finska	11 morfologi	
35 skriva	19 variation	13 dialekt	11 fackspråk	

Tal och samtal har sammanlagt ett hundratal förekomster men det har också skriven text och andra skrivrelaterade teman. De språkliga kanalerna är alltså jämnstarka. Ser man på de traditionella språkliga nivåerna förefaller syntax (inklusive grammatik, sats, mening) vara populärast, följt av lexikologi (ord), diskurs (samtal), fonetik (inklusive prosodi), semantik och morfologi. Av de regionala varieteterna är finlandssvenskan mest framme.

Starkt närvarande är funktionella och tillämpade lingvistiska aspekter fokuserade på elevspråk, barnspråk, variation, andraspråk, invandarspråk, fackspråk och översättning. Lingvistikens vändning från det rent formella mot det funktionella från och med 1970-talet syns i ämnesvalen för Svenskans beskrivning. Vändningen kom snabbt givet att upprinnelsen för SB var intresset för strukturalism-generativism. Till denna vändning skall jag återkomma efter att ha analyserat bidragen med fonologiskt och grammatiskt innehåll, som fokuserar på analys av språkssystemet snarare än på att beskriva specifika språkbrukssituationer eller texttyper.\*\*\*

---

<sup>9</sup> Med ordfamilj menas här ordfamiljens grundläggande lemma med alla dess böjningsformer, avledningar och sammansättningar inkluderade.

Fonetiken och fonologin hade en stark position speciellt vid SB-1. Sedermera har denna andel minskat, bl.a. beroende på konferensserien Nordisk prosodi. Dock förekommer det fonetisk-fonologiska presentationer vid Svenskans beskrivning. Ett tiotal har berört svenskans ordaccent, en handfull behandlar kvantitetsförhållanden och femton övriga prosodiska frågor. Fram till början på 1970-talet förekom flera, speciellt generativt (morfo)fonologiska föredrag.

Morfologin har inte varit särskilt populär. Sammansättningar har behandlats i en handfull föredrag, avledningsmorfologin några gånger. Lika sällsynta har analyserna varit av enskilda morfologiska kategorier som genus, kasus och komparation.

Syntaxen har däremot behandlats flitigt, uppemot 200 gånger (tabell 8). Det säger sig självt att syntax, semantik, morfologi och diskurs överlappar – tabellerna skall därför inte uppfattas alltför kategoriskt utan som antydningar om tendenser.

Tabell 8. Syntaxrelaterade teman i SB-1 – SB-29.

sats 16	hjälpverb 4	topik 6	subjekt 5	substantiv 6
bisats 6	nominal- 8	informationsstruktur 3	objekt 3	adjektiv 10
mening 14	fras 6	ordföljd 2	predikativ 5	pronomen 7
verb- 28	partikel 8	kausativitet 2	adverbial 3	preposition 8
dependens 1		aktionsart 5	objekt 3	
konstruktion- 9		topik 6		
passiv 5				
supinum 2				

Tre syntaktiska favoritteman är lätta att urskilja: meningens och satsens grundstruktur (speciellt samspelet mellan verb och nominala satsdelar) samt ordföljd och informationsstruktur. Partiklarna har också tilldragit sig uppmärksamhet. Allt mer har de syntaktiska analyserna påverkats av funktionella och diskursanalytiska perspektiv snarare än av rent formella, som ofta var fallet under den generativa syntaxens tidevarv. Syntaktiska transformationer har inte avhandlats mer än tre gånger, senast vid SB-13.

De funktionellt orienterade föredragen har dominerat. De kan definieras via forskningsobjektet, dvs. typ av språkbruk(are) eller talsituation. Samtalsanalysen har varit en verklig favorit, med bl.a. elevsamtal, gruppsamtal, språkbadssamtal, kvartssamtal, studiosamtal, läkarpatientsamtal, telefonsamtal, privatsamtal och vardagssamtal som material.

En annat populärt objekt är barnspråk: barnböcker, språket på barnmatsförpackningar, syntax, barnträdgårdslärares språkbruk och morbarndialoger. Det har förekommit ett hundratal föredrag om språkinläring och undervisning i skola eller andraspråksmiljöer.

Berättelser har varit uppe ett femtontal gånger, sammaledes fackspråksundersökningar. Många textgenrer har undersökts: brukstext, elevtext, EU-text, facktext, hyllningstext, hypertext, lagtext, ledartext,

läkemedelstext, myndighetstext, nyhetstext, reklamtext, studenttext, webbtex, brevspråk, affärsspråk, avhandlingsspråk, dagspress, dialogspråk, föredragningslistor, muminsier, musikrecensioner, föreningspråk, myndighetsspråk, poesispråk, författningsspråk, predikospråk, lokalradiospråk, toalettklotter, psalmboksspråk, sportspråk, tentamenssvenska, tidningsspråk samt valaffischer. Denna brokiga samling visar mer än klart, att empiriskt inriktad textlingvistik och stilistik är en tyngdpunkt. Många av dessa föredrag rör syntaxen.

Vad beträffar regionala varieteter har finlandssvenskan behandlats mest, närmare 50 gånger. Andra varianter som analyserats är amerikansvenska, centralsvenska, dalmål, göteborgska, stockholmssvenska, kvarkendialekter, närpesdialekten, örebrodialekten, orsamålet, sydsvenska, rikstalsvenska och småländska.

Överraskande att konstatera är att det förekommit bara ett tiotal föredrag med förleden *socio-* i titeln. Sociolingvistik i vidare bemärkelse har förstås varit populärare än så, hit kan man hänföra också de föredrag som på senare tid behandlat Rinkebysvenska och blattesvenska.

## Kronologisk resumé

Den generaliserande uppställningen i tabell 9 visar vad som varit typiskt eller nytt för Svenskans beskrivning genom tiderna. Mestadels används bara stickord ur föredragsrubrikerna. Tabellens innehåll är såtillvida brokigt att där ingår både studieobjekt och teoretiska perspektiv.

Tabell 9. Svenskans beskrivning i form av stickord.

1963	fonem, morfofonologi, morfem, akustisk analys, talspråk, prosodi
1964	homonymi, morfologi, morfofonologi, grafem, prosodem, junktur
1965	restmorfem, generativ grammatik, datalingvistik
1967	transformationsgrammatik (4/10), affärsspråk, satsfläta, fonetik
1969	talsituation, tidningsvokabulär, sociolingvistik
1970	nästa hälften av föredragen generativa, experimentell metod, barnspråk
1972	kritik av generativism, läsbarhet, språkförändring
1974	Talbanken, tvåspråkighet, etermediernas språk
1975	talakter, invandrarspråk, lexikalisering
1977	kommunikationsverb, textbyggnad, språktypologi
1978	begriplighet, dependens, kontext, semantik
1980	manligt och kvinnligt, avstavning, anakoluter
1982	invandrarsvenska, språk och arbete, samtal, sociolingvistiska metoder
1983	svenska för döva, faktoranalys
1985	vaghetsmarkörer, ytstrukturgrammatik
1987	samtal, referensstrategi, elevspråk, Rinkebysvenska

1989	svenskans lexikala profil, samtal, textanalys
1991	syntax, SUC (Stockholm/Umeå-korpusen)
1992	samtalsanalys
1993	svenskan i perspektiv, SB-20
1995	svenskan i Europa, prosodi, attityder, strategier, översättning, stil
1996	svenskan i skolan, svenska som andraspråk
1998	ordföljd, samtal, strategier, genreanalys
1999	EU-svenska, Svenska Akademiens grammatik
2001	svensk-finsk språkkontakt, dialekter, webpdata
2002	svenskan i ett mångspråkigt Sverige
2004	svenska – lokalt och globalt
2005	svenska i utbildning, samtal på nätet
2007	språken i språket, datorkommunikation, mobilkommunikation

De första mötena var klart strukturalistiska enligt nordamerikansk modell och kretsade främst kring fonem, morfem, morfofonologi, fonetiken inte att förglömma. Redan 1965 dök den generativa grammatiken upp, i form av Sven Öhmans föredrag ”Generativa regler för det svenska verbets fonologi och prosodi”. Då skedde också datalingvistikens intåg genom Benny Broddas föredrag ”Magnetbandsversionen av SAOL” och Björn Hammarbergs ”Maskinell generering av böjningsformer och identifikation av ordklass”. Ulf Teleman talade om ”Syntagmer utan namn” och föreslog bl.a. termen *nominal* för sådant material som kan fungera som subjekt och objekt samt efter preposition.

År 1967 berörde fyra föredrag av tio transformationsgrammatiken. Sture Allén presenterade verksamheten vid Forskningsgruppen för modern svenska i Göteborg. Detta var den första projektpresentationen. Ett nytt tidevarv hade inletts i humanistisk forskning, som man kunde kalla *projektifiering*. Ebba Lindberg talade om ”Satsflätans teori”, ett ämne som återkommit flera gånger.

År 1969 introducerades sociolingvistikens av Bengt Loman och Jan Einarsson. År 1970 upplevdes den generativa klimaxen då nästan hälften av föredragen (10/21) var generativa, bl.a. Stig Eliassons och Nancy LaPelles ”Generativa regler för svenskans kvantitet”. Kerstin Severinsson gav en transformationsgrammatisk tolkning av satsflätor. Ragnhild Söderbergh presenterade projektet barnspråkssyntax. Ulf Teleman introducerade den experimentella metoden i ”Satsens konstituenten. Två experiment”.

År 1972 kritiserade Per Linell det generativa paradigmet i ”Fonem eller underliga representationer” och Christer Platzack talade om läsbarhet. Två föredrag (Gun Widmark, Sture Ureland) handlade om språkförändring, diakrona ämnen hade inte behandlats under SB-1 – SB-6. Margareta Westman talade utgående från projektet Skrivsyntax om oregelbundna meningar.

År 1974 ställde Eva Gårding m.fl. frågan om skåningarna talar svenska. Svaret blev ja – men på ett östdanskt prosodiskt substrat. Tvåspråkighetsforskningen gjorde entré. Ett mera esoteriskt ämne behandlades av Rolf Hedquist, ”Om citationstecken”. År 1975 talade Jan Anward och Per Linell om lexikaliserade fraser i svenskan, den artikeln hör till de mest citerade SB-artiklarna (Anward och Linell 1976). Lars-Gunnar Andersson introducerade talaktsteorin. Anne-Marie Thunberg behandlade i ”Samhällets krav på utforskning av svenskan” språklig underprivilegiering och behovet av språklig kreativitet.

År 1977 talade Jens Allwood om kommunikationsverb, Nils Jörgensen om textbyggnad och Åke Viberg om svenskan i språktypologiskt perspektiv – ett perspektiv som för övrigt inte många andra än han och Björn Hammarberg behandlat vid Svenskans beskrivning. Eftersom SB-10 var ett jubileumsmöte vid jämna år, hölls fem översiktsföredrag: Ulf Teleman om grammatikens tillstånd och behov, Bengt Sigurd om textens dynamik, Sven Öhman om aktuell fonetikforskning, Bengt Loman om språkmöte och språkvariation samt Stig Eliasson om svensk kontrastiv lingvistik.

Inslaget av allmänlingvister och fonetiker var starkt i början. I slutet på 1970-talet började Svenskans beskrivning få en mera utpräglad nordistisk karaktär. Som nedan framkommer började det på 1970-talet i ökande grad uppstå nya mötesserier specialiserade på lingvistiska delområden.

År 1978 behandlades semantiska spörsmål i mer än hälften av föredragen. Britt-Louise Gunnarsson presenterade en metod för att mäta begriplighet i lagtext och Gunnel Källgren analyserade textlingvistiskt innehållet i platsannonser. 1980 presenterades flera projekt: En svensk referensgrammatik, Populära böcker för pojkar och flickor och Äldre nysvensk syntax. Genusaspekten kom fram i flera i föredrag, t.ex. Kerstin Nordins ”Manligt och kvinnligt i talat offentligt språk”. Benny Brodda diskuterade principerna för svensk avstavning.

År 1982 behandlade Jonas Löfström innehållskategorier i samtal, första gången denna form av språkanvändning diskuterades explicit vid Svenskans beskrivning. Flera föredrag var relaterade till temat språk och arbete. Mats Thelander diskuterade sociolingvistiska metoder för att beskriva nutidshistoria. Denna typ av problematiserande metod- och teoridiskussion har inte varit speciellt vanlig.

År 1983 presenterade Kristina Svartholm projektet Svenska som målspråk för döva. Olle Hammermo diskuterade användningen av faktoranalys i sociolingvistik, ett exempel på metoddiskussion.

År 1985 hölls jubileumssammankomsten SB-15 med Bengt Lomans översikt, Tor Hultmans plenarföredrag ”Skolan och svenskans beskrivning” samt ett inledningsanförande av kulturminister Bengt Göransson, som på regeringens vägnar framförde en hälsning till deltagarna. Han betonade bland annat att skolans svenskämne borde vara ett språkämne snarare än ett

kommunikationsämne, och att man i tvåspråkighetsdiskussionen måste komma ihåg att det är fråga om individens, inte samhällets tvåspråkighet.

År 1987 plenartalade Kurt Johannesson om den klassiska retoriken och svenskan och Bengt Nordberg om samtal i institutionella miljöer. Vid mötet hölls också flera andra föredrag om samtal, vilket skulle bli ett återkommande tema. Claes-Christian Elert berörde förändringarna i svenskans uttal under de senaste hundra åren. Elisabeth Ahlséns tema var referensstrategier hos afatiker. Begreppet 'strategi' har vid senare sammankomster återkommit: översättningsstrategi, inlärningsstrategi, sammanfattningsstrategi, inlåningsstrategi, lärarstrategi, övertalningsstrategi, inledningsstrategi, argumentationsstrategi, fråga som strategi, skrivstrategi osv. Sven Strömqvists föredrag handlade om svenska i ett ontogenetiskt perspektiv. Ulla-Britt Kotsinas analyserade Rinkebysvenskan.

År 1989 talade Åke Viberg om svenskans lexikala profil, en artikel som ofta citerats (Viberg 1990). Per Linell plenartalade om samtalsanalysens principer. Många föredrag handlade om textanalys, t.ex. litterär dialog (Anne-Marie Londén), metaforer i facktext (Marianne Nordman), kognitiv analys av facktext (Björn Melander), pragmatiska mönster i medicinska artiklar (Britt-Louise Gunnarsson), predikospråk (Helena Jarl), *aktig*-ord i översättningar (Gunvor Nilsson).

År 1991 höll Christer Platzack ett plenarföredrag om nutida svensk syntaxforskning som en internationell angelägenhet, där han bl.a. undersökte vilket internationellt genomslag svensk syntaxforskning haft i form av citeringar, speciellt i tidskriften *Linguistic Inquiry*. Gunnel Källgren presenterade SUC-korpusen, Anna Sågvall Hein och Christian Sjögreen ett svenskt stamlexikon för datamaskinell morfologisk analys.

År 1992 behandlade alla plenarföredrag samtal (Jens Allwood, Mirja Saari, Jan Svensson), temat återkom också i sex övriga föredrag. 1993 talade Godelieve Laureys om svenskan i ett europeiskt perspektiv, och Christer Platzack om svensk syntax i nordiskt perspektiv. Marketta Sundman kontrasterade svenskans species med finskans. Görel Sandström och Anders Holmberg diskuterade ett polysyntetiskt drag i nordsvenska.

År 1995 återkom det europeiska perspektivet i två av plenarföredragen: Kenneth Hyltenstam talade om svenskan som ett minoritetsspråk i Europa (och världen), Jan-Ola Östman om Östersjöeuropa ur pragmatisk synvinkel. Ett frapperande drag detta år är den nästan totala avsaknaden av grammatiska bidrag. Det är prosodi, attityder, strategier, översättning, stil och textanalys som gäller. 1996 berörde alla plenarföredrag och största delen av sektionföredragen svenskan i skolan eller som andraspråk

År 1998 kom Elisabeth Engdahl och Lars Ahrenberg med två betydelsefulla bidrag till beskrivningen av svenskans ledföljd. Eva Reimers' tema var "Från olycksplats till gravplats – bärningsdebatten som offentligt samtal i dagspressen". En betydande del av föredragen handlade om samtalsanalys, strategier och genreanalys. 1999 behandlades svenskan i EU-

perspektiv i flera föredrag. Det grammatiska inslaget var lite starkare än vanligt beroende på att huvudtemat var Svenska Akademiens grammatik, som behandlades bl.a. av Ulf Teleman ur normeringssynpunkt och av Jan Anward vad beträffar SAG:s beskrivning av talspråket. Bengt Sigurd granskade svensk språkforskning på 1900-talet.

Det övergripande temat år 2001 var svensk-finsk språkkontakt. Som första finskspråkiga icke-nordist talade Kaisa Häkkinen om den tusenåriga samlevnaden mellan svenska och finska. Flera sektionföredrag behandlade dialektala spörsmål. Ett nytt tidevarv gjorde entré i Jonas Carlquists föredrag ”Apotekets webbplats som hypertext: en kohesionsanalys”.

Temat år 2002 var Svenskan i ett mångspråkigt Sverige, vilket också var utgångspunkten för flera föredrag. Olle Josephson talade om standardnormen i det mångspråkiga Sverige och Kari Fraurud om den språkliga mångfalden i Rinkeby. Ett intressant bidrag kom Sonja Entzenberg med i sin analys av framtidens efternamn: Brunstgnägg, Lovejoy och Skrymer?

Flera bidrag hade en språkpolitisk dimension år 2004. Lars-Gunnar Andersson analyserade svenskans globala situation. Olle Josephson tog ställning till svenskan som ett komplett samhällsbärande språk och Marika Tandefelt gjorde det samma för svenskan i Finland. Kerstin Norén och Bengt Sigurd analyserade bägge partikelverbens ställning. Ett ovanligt teoretiskt hållet bidrag var Björn Rothsteins föredrag om svenskans presensperfekt och moderna perfektteorier. Claes Ohlsson påtalade innovationer i myndighetsspråk: ”Du, din pension!”

Temat för år 2005 var Svenska i utbildning – nästan det samma som 1996 då temat var Svenska i skolan. År 2007 var temat Språken i språket, vilket också avspeglade sig i titlar med mobilkommunikation, 1700-talets brevspråk, ungdomsspråk, språket i *Ett öga rött*, toalettklotter, webbsidekommunikation, annonser, tidningarnas familjesidor, kommunala föredragningslistor osv.

## Diskussion

Här skall jag först kort jämföra Svenskans beskrivning och dess genomslag med två andra ungefär jämgamla nordiska konferensserier.

På 1960-talet startade också International Conference of Nordic and General Linguistics (ICNGL), som sammankom första gången i Reykjavik 1969 (se närmare Eliasson, i tryck). ICNGL-10 organiserades likaså i Reykjavik 1998, men sedan har denna konferensserie haft paus. Orsakerna till detta vore intressanta att utreda. Kan det t.ex. vara så att det inte mera existerar ett teoriberoende internationellt nordistiskt forskarsamfund som

skulle inbegripa alla nordgermanska språk, eller ens forskare specialiserade på svenska?<sup>10</sup> \_

Jämfört med ICNGL har Svenskans beskrivning hållit sina positioner. Som ovan framgick har deltagarantalet under de senaste femton sammankomsterna stabiliserat sig kring 150-200.<sup>11</sup> Eftersom antalet professionella nordister vuxit betydligt under samma tid, är det dock uppenbart att disciplinens *diversifiering* i fråga om teorier och metoder har fört med sig en uppsplittring på olika specialiserade, tematiskt inriktade konferensserier och nätverk, där en växande mängd nordister hittat sin närmaste forskargemenskap. Den här utvecklingen startade redan på 1970-talet och har sedan dess accelererat. Tabell 10 (som inte gör anspråk på fullständighet) visar vidden av diversifieringsprocessen, som var mycket snabb under 1970- och 1980-talen och tycks ha tagit ny fart efter 2005.

---

<sup>10</sup> I skrivande stund meddelas, att styrelsen för Nordic Association for Linguists (NAL) i oktober 2008 diskuterat ICNGL:s framtid och därvid fått ett preliminärt anbud från Freiburg att nästa sammankomst skulle ordnas där (Jussi Niemi, avgående ordförande för NAL, p.c.).

<sup>11</sup> Den tredje närliggande konferensserien, Scandinavian Conference of Linguistics (SCL), från år 1974 fortlever också. SCL-23 ägde rum 2008.

Tabell 10. Nordistiskt relevanta specialiserade konferenser och nätverk

Namn	Möte 1	Nr ...	... år
ASLA-konferens (Ass. Suédoise de Linguistique Appliquée) <sup>12</sup>	1970?	?	2009
NORNAs symposium	1972	23	2004
NORDTERM <sup>13</sup>	1976	?	2009
Generative Linguists of the Old World (GLOW)	1977	32	2009
Nordiska datalingvistikdagar	1977	17	2009
Nordic Prosody	1978	10	2008
Nordiska dialektologkonferensen	1978	8	2006
Områdesgruppen för forskning i tal och interaktion (OFTI)	1983	26	2008
Svenska språkets historia	1987	10	2008
Grammatik i fokus	1987	23	2009
Nordiska metrikkonferensen	1989	9	2003
Svenskan i Finland	1989	11	2008
Konferens om lexikografi i Norden	1991	10	2009
Nordisk konferens om språk och kön	1991	7	2008
Nordiskt Nätverk för Editionsfilologer	1995	11	2009
Forum för textforskning	2006	4	2009
NORMS <sup>14</sup> Thematic group on Pragmatic Particles	2006	3	2009
Conference of the Swedish Ass. for Language and Cognition	2006	2	2009
Nordistiskt nätverk för syntaxhistoria	2007	3	2010?

Alla dessa konferensserier (och förmodligen flera andra) tävlar om föredrag med Svenskans beskrivning, som i praktiken har en ofokuserad inriktning. Bristen på fokus har dock den goda följden, att Svenskans beskrivning ger en naturlig första möjlighet för begynnande forskare till mera krävande publikt framträdande än det lokala ämnet och universitetet erbjuder. I praktiken är Svenskans beskrivning i allmänhet ofokuserad också de gånger ett tema definierats på förhand. Också då har kutymen varit att fritt tillåta vilka andra ämnen som helst.

Den rika floran av konferensserier är ett av många tecken på en etablerad traditionell vetenskaps obönhörliga uppsplittring i takt med fortgående specialisering och ökande konkurrens. Teleman (1995:76) har redan för mer än tio år sedan gett följande realistiska bild av uppsplittringen, som väl beskriver läget också för Svenskans beskrivnings del:

<sup>12</sup> ASLA grundades formellt 1966 på basen av ett förslag som Max Gorosch framlagt redan 1964 (Gorosch 1979, Stig Eliasson, p.c.). Den senast publicerade mötesvolymen (Einarsson et al. 2006) bär nummer 19 men detta är inte mötets ordningsnummer.

<sup>13</sup> NORDTERM = samarbetsforum för nordiskt terminologiarbete. NORDTERM ordnar numera symposier vartannat år men aktuella ordningsnummer går inte att fastställa.

<sup>14</sup> Nordic Center of Excellence in Microcomparative Syntax.

Numera förefaller det nästan som om ämnet [nordistiken] mest är en organisatorisk sammanfattning av deldiscipliner vilka ibland har mera samhörighet med andra ämnens motsvarande deldiscipliner än med vad andra kolleger inom ämnets murar sysslar med. Uppsplittningen blir synlig i att deldisciplinerna har egna publikationer, egna konferenser, egna öronmärkta tjänster från professorer till forskarasistenter och doktorandtjänster. De allmänna konferenserna och tidskrifterna blir alltmera uttunnade, eftersom specialisterna där finner alltför få som kan diskutera det som framläggs.

Min genomgång har utvisat, att Svenskans beskrivning under de senaste decennierna haft sin tyngdpunkt inom funktionell och kontextuellt inriktad språkvetenskap, kopplat till ett ökande intresse för tillämpat lingvistiska problem och frågeställningar. Detta är i samklang med tidigare iakttagelser av Josephson (1989) rörande innehållet i *Nysvenska studier* och Ivars (2004) beträffande innehållet i *Folkmålsstudier*.

Redan Loman (1985) påpekade, att det fanns ett vikande intresse för grammatiska spörsmål, speciellt sådana som relaterar till det antagna 'språkssystemet'. Denna tendens har bibehållits om inte rentav förstärkts under de gångna femton sammankomsterna trots att det hållits rätt många föredrag som jag klassificerat syntaktiska. Överraskande nog har Svenska Akademiens grammatik (Teleman et al. 1999) inte inspirerat till någon nämnvärd diskussion på Svenskans beskrivning, med undantag av den gång (SB-24, 1999) då SAG hade utsetts till huvudsakligt tema.

Inte heller har det (med undantag av Randquist 1983) förekommit någon nämnvärd kritisk självanalys eller paradigmdiskussion rörande forskningsläget, varken allmänt eller preciserat till någon specialdisciplin (jfr. Josefson 1978, Josephson 1989). Detta uppfattar jag som en smula oroande. Ett forum som Svenskans beskrivning vore idealiskt för diskussioner om sådana fundamentala vetenskapsteoretiska och ontologiska frågor. Likaså är det frapperande att föredrag över mera principiella teoretiska och metodiska problem är sällsynta – Teleman-citatet ovan belyser varför.

Ur kritisk synpunkt bör man också ställa frågan, om kvalitetssäkringen alla gånger har fungerat. Man får intrycket, att traditionen påbjuder att alla erbjudna föredrag automatiskt skall antas för muntligt föredragande och sedan också (såvida talaren önskar) publiceras i förhandlingarna. Mötesvolymerna innehåller praktiskt taget ingen information om kvalitetskontrollen. Ett positivt undantag härvidlag är den föreliggande volymen, för vilken enligt skrivanvisningarna följande gäller:

Artiklar som presenterar färdig forskning ges företräde framför artiklar som presenterar t.ex. planerade projekt. Artiklar som presenterar forskning som inte tidigare publicerats, och som är principiellt relevant ges också företräde. I övrigt värderas vetenskaplig kvalitet.

Avslutningsvis är det lätt att stämma in i Bengt Lomans förhoppning för snart 25 år sedan:

[S]amtidigt må man hoppas att Svenskans beskrivning bevarar sin mångsidighet, får förbli en språkmässa, ett forum för nya idéer och en spegling av språkvetenskapens utveckling. (Loman 1985:63)

## Litteratur

- Anward, Jan och Linell, Per 1976. Om lexikaliserade fraser i svenskan. *Nysvenska studier*. 55/56. S. 77–117.
- Diderichsen, Paul 1950. Maal og Midler i Nutidens Nordiske Filologi. Nordistmødet i København Januar 1946. Indlæg i den faglige Diskussion. *Acta Philologica Scandinavica*. 19. S. 62–96. Copenhagen: Munksgaard.
- Einarsson, Jan, Larsson Ringqvist, Eva och Lindgren, Maria 2006 (red.), *ASLA 19. Språkforskning på didaktisk grund, Växjö 10-11 november 2005. ÅRSBOK 05/06*. Göteborg.
- Eliasson, Stig (i tryck). The Nordic Association of Linguists: The Preparatory Phase and the First Thirty Years (1977–2006). I: H. Götzsche (red.), *Memory, Mind and Language. Proceedings of the 22nd Scandinavian Conference of Linguistics, Aalborg, 2006*. Newcastle, UH: Cambridge Scholars Publishing.
- Gorosch, Max 1979. ASLA:s tillblivelse och tio första år. *ASLA Information*. 5:3. S. 10–13
- Haapamäki, Saara (i tryck). Språkhistoria och nordistikens historia – nordistiska doktorsavhandlingar på 1900-talet. *Svenska språkets historia 10*.
- Hovdhaugen, Even, Karlsson, Fred, Henriksen, Carol och Sigurd, Bengt 2000. *The History of Linguistics in the Nordic Countries*. Helsingfors: Societas Scientiarum Fennica.
- Ivars, Ann-Marie 2004. Folkmålsstudier 1-40: författare, ämnesområden, beskrivningsnivåer. *Folkmålsstudier*. XXXXIII. S. 33–55.
- Josefson, Ingela 1978. Traditionen svensk nordistik. I: T. Forser (red.), *Humaniora på undantag? Humanistiska forskningstraditioner i Sverige. En antologi*. Stockholm: PAN/Norstedts. S. 108–124.
- Josephson, Olle 1989. Från Ruben G:son Berg till Svenskans beskrivning. Språk och stil och Nysvenska studier 1901–1975. *Nysvenska studier*. 68. S. 91–116.
- Karlsson, Fred 2004. Kielitieteen päivien vaiheet 1977–2003. *Virittäjä*. 108. S. 427–433.
- Loman, Bengt 1985. Svenskans beskrivning under de år som gått. I: S. Allén et al. (red.), *Svenskans beskrivning 15. Förhandlingar vid Sammankomst för att dryfta frågor rörande svenskans beskrivning 15*. Göteborg: Göteborgs universitet. S. 44–63.

- Randquist, Madeleine 1983. Att tala nordistiskt. Några karakteristiska drag hos svensk nordistik och dess texter. I: *Svenskans beskrivning 14. Lund 1983*. Lund.: Institutionen för nordiska språk. S. 205–213.
- Sigurd, Bengt 2001. Svensk språkforskning under 1900-talet. I: L. Jönsson et al. (red.), *Svenskans beskrivning 24. Förhandlingar vid Tjugofjärde sammankomsten för svenskans beskrivning, Linköping, 22-23 oktober 1999*. (Studies in Language and Culture, No. 2. Linköping Electronic Conference Proceedings, No. 6. [http://www.ep.liu.se/ecp/006/hela\\_G.pdf](http://www.ep.liu.se/ecp/006/hela_G.pdf). S. 227–240.
- Teleman, Ulf 1995. Vad nordister forskar och inte forskar om. I: L. Elmevik (red.), *Saga och sed. Kungl. Gustav Adolfs Akademiens årsbok*. Uppsala: Swedish Science Press. S. 75–82.
- Teleman, Ulf, Hellberg, Staffan och Andersson, Erik 1999. *Svenska Akademiens grammatik*. Stockholm: Svenska Akademien.
- Thelander, Mats et al. 1990 (red.), *Svenskans beskrivning 18. Förhandlingar vid Artonde sammankomsten för svenskans beskrivning, Uppsala den 25-26 oktober 1990*. Lund: Lund University Press.
- Viberg, Åke 1990. Svenskans lexikala profil. I: E. Andersson och M. Sundman (red.), *Svenskans beskrivning 17. Förhandlingar vid Sjuttonde sammankomsten för svenskans beskrivning, Åbo den 18-19 maj 1989*. Åbo Akademis förlag, Åbo. S. 391–408.

Författarens adress:

Allmän språkvetenskap

PB 9 (fr.o.m. 1.9.2009 PB 24)

FI-00014 Helsingfors universitet, Finland